

den nærmeste og i en fjernere Fremtid kan have uberegnelige Følger for denne, væsentlig ogsaa for dem, som i Øvrigt ere mindst heldig stillede. Jeg kan kun slutte med at udtale som min Overbevisning, at en saadan Beslutning umulig vilde kunne være i Overensstemmelse med Folkets virkelige Mening og Ønske, og jeg vil derfor heller ikke tro, at en saadan Beslutning vil blive fattet af Folkethinget.

Solstein-Ledborg: Naar jeg igjen har bedet om Ordet og saaledes er Skyld i, at disse Forhandlinger trække længere ud, end det vistnok er de Flestes Ønske, at de skulle, saa er Grunden dertil væsentlig den, at jeg paa en Maade er bleven nødt til at gjøre nogle personlige og mindre Bemærkninger, som jeg for saa vidt gjerne skulde have undladt, hvis jeg ikke saa at sige var bleven direkte foranlediget dertil. Forinden jeg imidlertid kommer ind derpaa, skal jeg udtale min Paaskjønneelse af den Smødekommun, som det forekommer mig fra Ministerens Side er bleven vist ligeoverfor den herskende Anskuelse her i Thinget. Det synes mig nemlig klart, at de Udtalelser, vi have hørt fra den høitærede Minister, ere lange liberale: og gaa i langt mere fristend Retning end Lovforslaget. Den høitærede Minister har jo ligefrem erklæret, at han er en Ven af Friskolen, og han har endog antydet, at han vilde gjøre Sit til, at de Hindringer, den Konkurrence, som nu bestaar, maatte falde bort; Skøndt han havde nogen Betænkelighed derved, saa var han dog ikke principielt imod at indføre Betaling i Statskolerne. Den høitærede Minister gik ogsaa ind paa forskjellige Modifikationer med Hensyn til Mulkssystemet, og i flere Retninger var han saa langt fra at være en Modstander af Friskolesystemet, at jeg ved enkelte Udtalelser fra hans Side endog var nær ved at betragte ham som en Tilhænger af dette System. Han gik ganske vist ikke saa vidt, som jeg ønsker; den ærede Minister deler saa at sige lige imellem Statskolen og Friskolen, medens jeg ikke holder af at dele imellem dem, men uegteselig staaar ubetinget paa Friskolens Standpunkt og kun holder paa Statskolen, fordi jeg i dette som i andre Spørgsmaal ikke holder af bratte og voldsomme Overgange. Men ikke desto mindre kan jeg ikke Andet end erkende, at der i den ærede Ministers Udtalelser var langt mere Smødekommun og langt større Liberalitet end i Lovforslaget; ja, den ærede Minister erklærede endogsaa, at han ikke kunde forstaa, at der kunde være en principiel Modstand fra min Side imod Lovforslaget, og

han kunde ikke se den principielle Forskjel imellem os. Dette, maa jeg ærlig tilstaa, forundrer mig noget, thi det forekommer mig dog, at der virkelig er en principiel Forskjel; naar man holder paa Friskolen og kun vil finde sig i Statskolen, saa længe det er nødvendigt, saa forekommer det mig, at man staaar principielt imod en Retning, der vil holde paa Statskolen, om den end vil indrømme Friskolen nogen Frihed. Den ærede Minister sagde desuden, at jeg var af den Mening, at Staten ikke maatte have nogen Ret til at kontrollere Børnernes Opdragelse her i Landet, medens den ærede Minister mente, at han ikke alene havde Ret, men endog grundlovmæssig Ret dertil. Jeg maa tilstaa, at den grundlovmæssige Ret, hvorpaa den ærede Minister støtter sig, kan jeg ikke se, thi i Grundloven staaar der ganske vist, at de Fattiges Børn have Ret til at modtage Undervisning i Almueskolen, men dermed følger ikke nogen Ret for Staten til at kontrollere Undervisningen i den Forstand, hvori den ærede Minister mente det. I Øvrigt tror jeg, at den ærede Minister i dette Punkt har malet mig noget sortere eller rettere noget rødere, end jeg i Virkeligheden er; thi det er ikke min Mening, at Staten overhovedet skulde være uberettiget at kontrollere, at Børn i det Hele taget faae Undervisning, men derimod blot, at Staten er uberettiget til at kontrollere, at Børnernes Undervisning gaar i en bestemt Retning. Staten har Ret til at kontrollere, at Børnene overhovedet undervises, men ikke hvorledes de undervises; dette mener jeg absolut kun vedkommer Folket. Ikke desto mindre skulde det glæde mig, hvis jeg tog fejl, og der ikke var nogen principiel Forskjellighed imellem den ærede Minister og mig; det vilde være mig behageligt, dels fordi det altid er mig behageligt, og dels fordi jeg saa havde fundet den største Allierede mod Lovforslaget; thi hvis den ærede Minister virkelig var enig med mig, vilde Lovforslaget ikke gaa igjennem. — Det, der nærmest foranledigede mig til at begjære Ordet, var den ærede Ministers Bemærkning med Hensyn til Forholdene i Holland. Forinden disse Bemærkninger fremkom, havde jeg havt i Sunde at frasælde Ordet, men nu kan jeg det ikke. Den ærede Minister gav en Skildring af Forholdene i Holland under Skoledebaten i 1857, men denne Skildring gav, som det forekom mig, ikke noget fuldstændig klart Billede af Forholdene, saaledes som de virkelig fandt Sted. Den ærede Minister sagde, at det væsentlig var de konfessionelle Forskjelligheder og de Rampe, der fandt Sted i Holland mellem Katho-